

Overwintering van amfibieën in de grote rivieren

Januari 2017 stond het waterpeil van de IJssel nabij Olst in Overijssel historisch laag. Het betekende een bijzondere kans om plekken te bezoeken, die normaal gesproken door de sterke stroming ontoegankelijk zijn. Denk hierbij aan de diepere delen langs de strandjes en de stenen rondom de kribben. Mijn doel voor vandaag was het vinden van een mos, het watervedermos (*Octodicerus fontanum*). Dit is een zeldzaam en bijzonder mos, dat geheel onder water groeit op steen en hout in rivieren. Door de verbeterde helderheid en waterkwaliteit is dit mos recent toegenomen. Ik speurde de stenen af naar dit mos, maar werd afgeleid door enkele grote stenen die nog net onder de waterlijn lagen. Zonder verwachtingen keerde ik de eerste steen. Daaronder lagen tot mijn grote verrassing vier bruine kikkers. Ook onder de volgende steen lagen kikkers. In totaal heb ik tien stenen gekeerd. Onder negen van de tien stenen vond ik kikkers, vrijwel altijd meer dan één. Daarna ben ik, om verstoring tot een minimum te beperken, gestopt met keren. Alle kikkers betroffen bruine kikker en waren grote, dikke, volwassen exemplaren, op één subadult na. Onder kleine stenen lag niets. Onder stenen ter grootte van een stoeptegels, vond ik de exemplaren (grotere stenen heb ik niet gekeerd).

De locatie lag naast zeer geschikt terrein voor verblijven van bruine kikker (kruidige, enigszins verruigde vegetatie met

Tijdens de uitvoering van de actieve vissenmonitoring in opdracht van Rijkswaterstaat werd er op 25 februari 2009 in de benedenloop van de IJssel een volwassen bruine kikker gevangen. De diertje werd gevangen met een boomkor (een groot visnet dat over de bodem sleept). De bruine kikker kwam uit de hoofdgeul op een diepte van 4 meter. Het dier overwinterde dus duidelijk in de IJssel. (Foto: Jelger Herder)

brokstukken van een verlaten steenfabriek). In de rivier lag precies op deze plek ook een mosselbank van quaggamossel en Aziatische korfmossel. Dat is mogelijk relevant, maar daar kom ik zo op terug. Verder stroomafwaarts (300 meter) heb ik ook ca. vijf stenen gekeerd, hier vond ik slechts onder één steen twee bruine kikkers. Daar was de lokale situatie minder geschikt voor bruine kikker. Het ging hier om een kruidig weiland met minder ruigte en minder plekken om te verbergen.

Het betreft uiteraard een kleine steekproef en er zijn meer waarnemingen nodig om de bijzonderheid van deze vondsten

Enkele dikke bruine kikkers gevonden onder een flinke steen.

IJssel nabij Olst tijdens extreem laag water.

Ruige broeiing, ideaal zomerhabitat voor bruine kikker, ter hoogte waar de kikkers in de IJssel zijn gevonden.

te kunnen duiden. Het is echter wel een aanwijzing dat overwintering van bruine kikker in de grote rivieren op grote schaal plaatsvindt. En dat hoge dichtheden mogelijk zijn te voorspellen op basis van geschiktheid van aangrenzend landhabitat. Interessant is, om te onderzoeken of de mosselen ook een rol spelen? Misschien dat op zeer lokale schaal het water ter hoogte van de mosselbanken net iets zuurstofrijker en minder vervuuld is dan in de rest van de rivier, omdat de

mosselen het slibrijke water filteren? Door dit microklimaat zou het daarom aantrekkelijker kunnen zijn voor de amfibieën om hier te overwinteren.

Zijn er meer waarnemingen van hoge dichtheden van overwinterende amfibieën in de grote rivieren?

Tekst en foto's: Wouter Teunissen

Late paddenvisjes

Half oktober trof Arie van der Marel in zijn kuipvijvertje van 55 cm diep en een diameter van 1,6 m nog volop paddenvisjes aan. Zijn tuin ligt in het oude dorp van Leiderdorp waar veel particulieren kunstmatig aangelegde vijvers hebben. De visvrije vijvers zijn zuurstofrijk en bevatten waterpest, krabbenscheer, wat riet en gele lis en soms wat glanzend fonteinkruid en waternavel. Zeer geschikt dus als voortplantingswater voor de aanwezige populaties gewone pad, bruine kikkers en kleine watersalamanders. Voor een gewone pad reden om nog zeer laat zijn eitjes in af te zetten. Een bijzondere waarnemng, want zo laat in het jaar worden niet vaak paddenlarven gezien.

Blijf dit soort waarnemingen doorgeven aan:
redactie@ravon.nl